**EPISTEMOLOGICAL STUDIES IN PHILOSOPHY,
SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES**

ISSN 2618-1274 (Print), ISSN [2618-1282](#) (Online)

Journal home page: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/index>

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Станіслав Валентинович Омельченко

Аспірант кафедри політології,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
пр. Гагаріна 72, Дніпро, 49010, Україна

E-mail: Omelchenko.Stas.Valent.09@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5893-0698>

УДК 321.015

Stanislav Valentinovich Omelchenko

Postgraduate student of the Department of
Political Science,
Oles Honchar Dnipro National University,
Dnipro, 72 Gagarina Ave., Ukraine

**ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ:
БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР**

Received 11 October 2021; revised 25 October 2021; accepted 18 November 2021

DOI: 10.15421/342126

Анотація

Розглянуто особливості взаємодії політичних інститутів у контексті забезпечення стабільного функціонування всіх сфер життєдіяльності суспільства. Мета дослідження – встановлення політико-інституційних засад політичної стабільності в контексті безпекового виміру сучасних демократичних політичних відносин. Охарактеризовано важливі риси територіального розподілу компетентних інституцій в сфері безпеки. Підкреслено, що спроможність конкретної особи або групи осіб ухвалювати рішення в безпековій сфері свідчить про високий рівень розвитку демократичної політичної системи. Проаналізовано причини та механізми, за якими політична конкуренція в умовах демократії належить до постійно діючих умов взаємодій в рамках встановлення стану політичної безпеки. У світлі подій, що відбуваються, особливої важливості набуває «безпековий контур» політичної системи. З'ясовано, що вертикальний вектор підпорядкування політико-інституційної структури політичної стабільності властивий не лише авторитарним, але й демократичним країнам. Розкрито процеси формування швидких відповідей на кризові загрози, коли прийняття рішень має здійснюватися за скороченою процедурою та у короткі терміни. Доведено, що умови демократичного транзиту значно ускладнюють формування конфігурації інституцій політичної безпеки. З'ясовано, що тимчасові або непрофільні політичні інститути, які здійснюють демократичні трансформації, мають враховувати завдання підтримання необхідного рівня політичної стабільності з метою запобігання викликам політичної безпеки. Припущено, що вихід за рамки повноважень та спроби набуття більш високого статусу в системі влади, спонукають до потужних конфліктів, здатних зруйнувати систему зсередини. Встановлено, що однорідність еліти в професійному, освітньому та культурному вимірах до певної міри гарантує спільні ціннісні підходи до питань безпеки. Зроблено висновок, що до інституційної структури запобіганням загрозам дестабілізації належать уряди, парламенти, неурядові організації, партії та рухи, незалежні експертні спільноти, академічне наукове середовище, а також вільні та відповідальні медіа.

Ключові слова: безпековий вимір, політичні інститути, політична стабільність, політичний діалог, прийняття рішень.

Institutional foundations of political stability: the security dimension

Abstract

The article is devoted to the peculiarities of the interaction of political institutions in the context of ensuring the stable functioning of all spheres of society. The purpose of the study is to establish the political and institutional foundations of political stability in the context of the security dimension of modern democratic political relations. Important features of the territorial division of competent institutions in the field of security are described. It was emphasized that the ability of a particular person or group of people to make decisions in the security sphere indicates a high level of development of a democratic political system. The reasons and mechanisms according to which political competition in the conditions of democracy belongs to the

constantly operating conditions of interactions within the framework of establishing the state of political security are analyzed. In the light of current events, the security contour of the political system is of particular importance. It was found that the vertical vector of subordination of the political and institutional structure of political stability is inherent not only in authoritarian but also in democratic countries. The processes of formation of quick responses to crisis threats are revealed, when decision-making should be carried out by a shortened procedure and in a short time. It is proved that the conditions of democratic transit significantly complicate the formation of the configuration of political security institutions. It was found that provisional or non-core political institutions that carry out democratic transformations should take into account the task of maintaining the necessary level of political stability in order to avoid challenges to political security. It is assumed that going beyond authority and trying to gain a different, higher status in the system of power, lead to powerful conflicts that can destroy the system from within. It is established that the homogeneity of the elite in professional, educational and cultural dimensions to some extent guarantees common value approaches to security issues. It is concluded that the institutional structure for preventing threats of destabilization also includes governments, parliaments, non-governmental organizations, parties and movements, independent expert communities, the academic community, and free and responsible media.

Key words: *security dimension, political institutions, political stability, political dialogue, decision making.*

Институциональные основы политической стабильности: измерение безопасности

Аннотация

Рассмотрены особенности взаимодействия политических институтов в контексте обеспечения стабильного функционирования всех сфер жизнедеятельности общества. Цель исследования – установление политико-институциональных основ политической стабильности в контексте безопасности измерения современных демократических политических отношений. Охарактеризованы важные черты территориального распределения компетентных учреждений в сфере безопасности. Было подчеркнуто, что способность конкретного лица или группа лиц принимать решения в сфере безопасности свидетельствует о высоком уровне развития демократической политической системы. Проанализированы причины и механизмы, по которым политическая конкуренция в условиях демократии относится к постоянно действующим условиям взаимодействий в рамках установления состояния политической безопасности. В свете происходящих событий, особую важность приобретает «контур безопасности» политической системы. Выяснено, что вертикальный вектор подчинения политико-институциональной структуры политической стабильности присущ не только авторитарным, но и демократическим странам. Раскрыты процессы формирования быстрых ответов на кризисные угрозы, когда принятие решений должно осуществляться по сокращенной процедуре и в короткие сроки. Доказано, что условия демократического транзита значительно затрудняют формирование конфигурации институтов политической безопасности. Выяснено, что временные или непрофильные политические институты, которые осуществляют демократические трансформации, должны учитывать задачи поддержания необходимого уровня политической стабильности с целью предотвращения вызовов политической безопасности. Предположено, что выход за рамки полномочий и попытки приобрести другой, более высокий статус в системе власти, побуждают к мощным конфликтам, способным разрушить систему изнутри. Установлено, что однородность элиты в профессиональном, образовательном и культурном измерениях в определенной степени гарантирует общие ценностные подходы к вопросам безопасности. Сделан вывод, что к институциональной структуре предотвращения угрозы дестабилизации относятся правительства, парламенты, неправительственные организации, партии и движения, независимые экспертные сообщества, академическое научное сообщество, а также свободные и ответственные СМИ.

Ключевые слова: *измерение безопасности, политические институты, политическая стабильность, политический диалог, принятия решений.*

Постановка проблеми.

Безпековий вимір політичної стабільності на сучасному етапі не вичерпується проблемами протидії військовим загрозам, а також ідентифікацією іноземних впливів. В умовах інформаційно-комунікаційного суспільства дедалі більшого значення набувають особливості взаємодії політичних інститутів у контексті забезпечення стабільного функціонування всіх сфер життєдіяльності суспільства.

Можливості пошуку взаєморозуміння та консенсусу в умовах політичного різноманіття та інформаційної відкритості вимагають якісно нового рівня підготовки інститутів та центрів прийняття рішень. Безпека в широкому розумінні є базовою умовою сталого соціально-економічного розвитку. Це поняття відповідає на питання доцільності реалізації тих або інших проєктів, узгодженості дій щодо забезпечення глобальної конкурентноздатності кожної окремої країни.

Разом з тим актуальним є питання поведінкових ролей окремих інститутів демократичної політики, спрямованих на формування стану безпеки. Також вартим уваги є питання оптимальних алгоритмів політичної співпраці якнайкоротшого шляху стабілізації відносин влади і суспільства, держави і громадянськості. В умовах викликів світової пандемії Covid-19 узгодженість політичних позицій всередині інститутів прийняття рішень набула визначальної ваги.

Для сучасної України надважливими є питання забезпечення національної згоди та консенсусу щодо ціннісних засад демократичного розвитку та європейського вектору зовнішньої політики. Актуальною є проблема ідентифікації інституційних засад безпекової політики та забезпечення стабільності в безпековому сегменті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Специфіку засобів підтримання політичної безпеки в інституційному контексті досліджує низка зарубіжних та вітчизняних вчених. Зокрема, Т.Бальзак та Д.Кавелті вивчають значення теорії актора-мережі для кібербезпеки [Balzacq, Cavelti 2016], Д.Біго розглядає співвідношення безпеки та імміграції у контексті

критики урядового занепокоєння [Bigo 2002], М.Данн та А.Венгер наголошують, що кібербезпека відповідає політиці безпеки на основі складності технології, фрагментованої політики та мережевої науки [Dunn, Wenger 2020], П.Біленчук та Стеценко досліджують національну безпеку України і державну міграційну політику в контексті цивілізаційної трансформації світу [Біленчук, Стеценко 2012], О.Новакова встановлює інституціональні межі прийняття політичних рішень [Новакова 2012], Є.Попов характеризує тенденції розвитку неурядових інститутів інтелектуального забезпечення політики в Україні [Попов 2012]. Поряд з цим, існує потреба ретельної «інвентаризації» політико-інституційних чинників формування та підтримки стану політичної безпеки

Метою статті є встановлення політико-інституційних засад політичної стабільності в контексті безпекового виміру сучасних демократичних політичних відносин. Завданням статті є виявлення критеріїв ідентифікації політичних інститутів, які залучені до безпекового сегменту демократичної політики.

Виклад основного матеріалу.

Важливим питанням у контексті формування політико-інституційних основ безпекової політики є принципи організації та взаємодії політичних інститутів. В умовах демократії предмети відання установ та відомств мають чіткі правові рамки. Важливим є й територіальний розподіл компетентних інституцій. Прикладом слугує система вироблення державної екологічної політики України. Н.Дацій характеризує державну інституційну інфраструктуру проведення природоохоронної політики. «Передбачено три рівні управління для реалізації державної екологічної політики: національний, регіональний і місцевий» [Дацій 2010].

Важливими центрами, які здатні інтегрувати зусилля різноспрямованих політичних інститутів, з'єднати їх функції в рамках безпекової програми діяльності, є політичні лідери. Спроможність конкретної особи або групи осіб ухвалювати рішення в безпековій сфері свідчить про високий рівень розвитку демократичної політичної системи. Але при цьому

слід звертати увагу й на суб'єктивність та особистісні якості таких дійових осіб. Ю.Карпець умотивовано стверджує, що «саме політичні лідери, займаючи високі державні посади, формують сприйняття і образ держави у світі, а це в свою чергу, дає змогу розглядати політичне лідерство не лише як впливовий професійний і соціальний інститут, а й як ефективний інструмент внутрішньої і зовнішньої політики, важливу умову успішного розвитку української політичної нації» [Карпець 2013: 150].

Політична конкуренція в умовах демократії належить до постійно діючих умов взаємодій в рамках встановлення стану політичної безпеки. Зазначені категорії не можуть бути конфліктними та суперечливими, інакше йдеться про обмеження прав та політичних свобод або про перешкоджання діяльності законній владі. Тому «безпековий контур» політичної системи має вибудовуватися з урахуванням функцій та потреб політичної опозиції. Ю.Карпець аргументовано окреслює інституційну роль опозиції: «не можна говорити про те, що опозиція не впливає на політичний курс певного регіону, або держави в цілому, саме під її нищівною критикою лідери, що знаходяться при владі, змушені корегувати свій політичний курс. Але в більшості випадків, завдяки неконструктивній критиці, з метою підвищення свого авторитету, «контреліта» замість активізувати суспільство, сіє в ньому зневіру і скептицизм» [Карпець 2013: 152].

Вертикальний вектор підпорядкування політико-інституційної структури політичної стабільності властивий не лише авторитарним, але й демократичним країнам. В умовах демократії вертикальне підпорядкування позбавлене ієрархічного характеру та здійснюється на умовах згоди. Особливо це стосується процесів формування швидких відповідей на кризові загрози, коли прийняття рішень має здійснюватися за скороченою процедурою та у короткі терміни. Це вимагає від лідерської політичної установи високої адаптивності та оперативності дій. Ю.Карпець вірно зауважує, що «політичне лідерство є наслідком природних потреб людського суспільства. Ці

потреби диктуються необхідністю самоорганізації, упорядкування життєвого укладу і поведінки людей з метою забезпечення їхньої життєдіяльності. Таке впорядкування досягається завдяки вертикальному управлінню, на чолі якого є лідер» [Карпець 2013: 154].

Умови демократичного транзиту значно ускладнюють формування конфігурації інституцій політичної безпеки. Статус «політико-безпекового інституту» вимагає значної відповідальності та спроможності інтегруватися до динамічної зміни політичних подій. При цьому вимоги політичної безпеки та політичної стабілізації не можуть бути взаємовиключними. Українська вчена Д.Гаджієва вказує, що «тимчасові інститути політичного транзиту створюються і діють лише певний період часу, який встановлюється законом, актом парламенту або рішенням референдуму. З досягненням бажаних перетворень в державі, інститут припиняє свої повноваження і ліквідується (згадаємо розглянуті приклади Німеччини, Італії, Ісландії)» [Гаджієва 2013: 190].

Тимчасові або непрофільні політичні інститути, які здійснюють демократичні трансформації, мають враховувати завдання підтримання необхідного рівня політичної стабільності з метою запобігання викликам політичної безпеки. Особливо необхідним є підтримання спільних цінностей та стану легітимності системи, оскільки «незаконна» влада ризикує втратити підтримку в кризовий період. Д.Гаджієва обґрунтовано стверджує, що «після ліквідації інституту політичного транзиту, жоден інший політичний орган або інститут не може перебирати на себе його функції та повноваження, якщо це не передбачено конституцією або законом держави» [Гаджієва 2013: 190].

Транзитивний характер демократичних перетворень висуває перед політичними інститутами дилему обрання ключового пріоритету: політичної доцільності або збереження системи в цілому. Вихід за рамки повноважень та спроби набуті іншого, більш високого статусу в системі влади, спонукають до потужних конфліктів, здатних зруйнувати систему зсередини. Це сильно підриває як

політичну стабільність, так і умови безпеки. Згідно з Д.Гаджієвою, «інститут політичного транзиту стає таким інститутом, який безпосередньо втілює в життя такий перехід, робить все можливе для скорішого і ефективнішого досягнення поставленої перед ним мети та в подальшому несе за це відповідальність» [Гаджієва 2013: 191].

Функціонування еліти як середовища вироблення політики та формування вектора розвитку суспільства вирішальним чином впливає на інституційні основи політичної стабільності. Однорідність еліти в професійному, освітньому та культурному вимірах до певної міри гарантує спільні ціннісні підходи до питань безпеки. О.Балацька справедливо вважає, що «демократичний консенсус є основним інструментом подолання конфліктності й конфліктогенності еліти. Консенсус є засобом, що дозволяє досягти згоди в плюралістичному чи фрагментованому суспільстві без застосування силових методів. Для стабілізації політичної ситуації важливим є наявність згоди насамперед між правлячою та опозиційною елітою» [Балацька 2012].

Непублічні домовленості та відносини всередині еліти впливають на траєкторію взаємодії політичних інститутів. Інтерація відбувається далеко за межами формальних повноважень та предметів відання. Важливим є консенсус стосовно орієнтирів політичної стабільності між елітами. Макрополітична стабільність має залишатися незмінним пріоритетом для будь-якої владної команди, уряду чи парламентської більшості. Проте такий стан зазвичай властивий для сталих демократій. На думку О.Балацької, «інституційний рівень має на увазі досягнення згоди щодо створення і легітимації основних демократичних інститутів влади і громадянського суспільства, системи владних стримувань і противаг, всезагальних виборів» [Балацька 2012].

Загрозою національній безпеці є надмірне захоплення окремими частинами еліти відстоювання своїх вимог та підвищення владного статусу. Це іноді призводить до порушення статус-кво і розбалансування політичних відносин. У зв'язку з цим, як для сталих, так і для трансформаційних демократій, важливим є

укладання домовленостей щодо встановлення безпекових «червоних ліній» в рамках національної політичної системи. Але ці процеси вимагають посилення «угодоспроможності» політичних дійових осіб. О.Балацька слушно вважає, що «конвергенція пов'язана з необхідністю мобілізації мас опозиційними фракціями еліти для перемоги в електоральному процесі та формування коаліційної політики. Такий тип взаємодії еліт відкриває шляхи тим політичним силам, які були витиснуті з політичного поля через залучення нових політичних акторів та активну участь громадян» [Балацька 2012].

Ідентифікація політико-інституційного забезпечення рамкових параметрів політичної безпеки вимагає аналізу легітимності цих інститутів у суспільстві. Як вже зазначалося, в умовах трансформації політичні інститути, які беруть участь у виробленні безпекових рішень, мають бути винятково легітимними. Досить наочно на прикладі Арабської весни про це пише О.Хассан [Hassan 2015]. Однак, у міжвиборчий період політичні інститути верховної влади досить часто втрачають популярність. Відповідно, необхідним є вироблення запобіжних механізмів делегітимації. О.Мазур справедливо вказує, що «недовіра по відношенню до керівників якого-небудь політичного інституту не означає, що сам інститут має бути засуджений. Одним з найбільш очевидних фактів, встановлених на основі емпіричних досліджень проблеми легітимності в плюралістичних демократіях, проведених за останні десятиліття, є постійна наявність значного відсотка громадян, що виражають слабку довіру або ж сильну недовіру до окремих інститутів держави і до осіб, які ними керують, в той же час не оспороюючи легітимності самої політичної системи» [Мазур 2013].

Можливість обґрунтування макрополітичної стабілізації в умовах різновекторних викликів визначається здатністю політичних інститутів взаємодіяти із суспільним середовищем. В Україні досить часто спостерігаються картини повної втрати контакту між представницькими установами (парламентом, регіональними та місцевими радами) та

виборцями після чергових виборів. Це значно зменшує рівень стабільності та безпеки політичної системи. О.Мазур коментуючи досвід демократичного будівництва, «ключовою проблемою, від вирішення якої залежить ефективність політичних інститутів, називає надання цим інститутам соціальної спрямованості в інтересах широких верств населення» [Мазур 2013].

Суб'єктивні політичні інтереси та різноманіття не повинні впливати на контур політичної безпеки. Однак, така ситуація є швидше ідеальною і не може бути відтворена в реальності. Натомість політико-інституційна структура має формувати «зручні» та «сприятливі» моменти для навантаження системи прийняття рішень питаннями стабільності на макрорівні. Згідно з О.Мазур, «легітимність влади забезпечується у кінцевому підсумку, її ефективністю. Але і нелегітимна влада в довгостроковому відношенні ефективною бути не може. У цьому — діалектика ефективності і легітимності, що залишає політичній еліті, орієнтованій на власні цілі, відносно невеликий простір для маневру в межах стабільності» [Мазур 2013].

Таким чином, політико-інституційні основи політичної стабільності формуються як на довгостроковій формальній основі, так і на основі ситуативного вибору політичних дійових осіб. Завданнями консолідованих зусиль щодо збереження політичної стабільності є формування умов, коли конструктивна безпека політичних інститутів буде інваріантною, тобто позбавленою деструктивно-конфліктної альтернативи.

Висновки.

Таким чином, зарубіжний та вітчизня-

ний досвід засвідчують важливі аспекти архітектури політичної стабільності. В умовах політичної конкуренції та політичного різноманіття «безпековий контур» демократичної політичної системи зазвичай включає державні інституції, на які покладено розв'язання завдань військової протидії збройним та силовим загрозам для національного суверенітету та територіальної цілісності. Однак проблема є набагато ширшою. До інституційної структури запобігання політичним загрозам дестабілізації належать також уряди, парламенти, неурядові організації, партії та рухи, незалежні експертні спільноти, академічне наукове середовище, а також вільні та відповідальні медіа. Вони формують гнучкі «коаліції політичної безпеки», які здатні відповідати на кризові виклики. Критерієм належності до цього середовища є безпекова програма діяльності, відповідна медійна історія, несуперечність з пріоритетами національної безпеки та оборони, здатність утримання від контрпродуктивних виступів, відкритість до діалогу та координації дій.

У сучасній Україні процес політико-інституційної консолідації навколо проблем національної політичної безпеки лише проходить стадію артикуляції. Актуальним стає питання самообмеження політичних гравців в умовах зовнішніх безпекових загроз. На черзі денний розширення кола суб'єктів, відповідальних за політичну стабільність та адаптивність механізмів систем та засобів безпеки. Перспективою подальшого вивчення теми, порушеної в даній статті, є порівняння вітчизняних політико-інституційних основ політичної стабільності та зарубіжного досвіду безпекової політики.

Бібліографічні посилання

- Balzacq, T., Cavelty D. (2016). A theory of actor-network for cyber-security. *European Journal of International Security*, 1, 176-198. doi:10.1017/eis.2016.8 2016 doi: 10.1017/eis.2016.8
- Bigo, D. (2002). Security and immigration: Toward a critique of the governmentality of unease. *Alternatives: Global, Local, Political*, 27, 63-92.
- Dunn, M., Wenger, A (2020). Cyber security meets security politics: Complex technology, fragmented politics, and networked science. *Contemporary Security Policy*, 41(1), 5-32.
- Hassan, O. (2015). Political security: from the 1990s to the Arab Spring. *Contemporary Politics*, 21(1), 86-99.
- Балацька, О.Б. (2012). Інституційні форми міжелітної взаємодії: політологічний аналіз. *Політологічні записки*, 6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_6_14. (дата звернення 23.07.2021)

- Біленчук, П., Стеценко Ю. (2012). Національна безпека України і державна міграційна політика у контексті цивілізаційної трансформації світу. *Українознавчий альманах*, 7, 86-89.
- Гаджиєва, Д.В. (2013). Поняття, ознаки та функції інституту політичного транзиту. *Актуальні проблеми політики*, 49, 187-193.
- Датій, Н.В. (2010). Державна інституційна структура як складова екологічної політики. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління*, 2, 61-66.
- Карпець, Ю.В. (2013). Інститут лідерства як механізм впливу в політико-владних відносинах. *Актуальні проблеми політики*, 49, 149-159.
- Мазур, О.Г. (2013). Ефективність політичного режиму як детермінанта його інституціональної легітимності. *Політологічні записки*, 7. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_12 (дата звернення 18.08.2021)
- Новакова, О.В. (2012). Інституціональні межі прийняття політичних рішень. *Політологічні записки*, 5. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_5_9 (дата звернення 23.07.2021)
- Попов, Є.О. (2012). Характеристика та тенденції розвитку неурядових інститутів інтелектуального забезпечення політики в Україні. *Політологічні записки*, 5. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_5_38 (дата звернення 20.08.2021)

References

- Balatska, O.B. (2012). Instytutsiini formy mizhelitnoi vzaemodii: politolohichniy analiz. [Institutional forms of interethnic interaction: political analysis]. *Politolohichni zapysky*, 6, Retrieved July 23, 2021 from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_6_14 (in Ukrainian)
- Balzacq, T. & Cavelty, D. (2016). A theory of actor-network for cyber-security. *European Journal of International Security*, 1, 176-198. doi:10.1017/eis.2016.8
- Bigo, D. (2002). Security and immigration: Toward a critique of the governmentality of unease. *Alternatives: Global, Local, Political*, 27, 63-92.
- Bilenchuk, P. & Stetsenko Yu. (2012). Natsionalna bezpeka Ukrainy i derzhavna mihratsiina polityka u konteksti tsyvilizatsiinoi transformatsii svitu [National security of Ukraine and state migration policy in the context of civilizational transformation of the world]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, 7, 86-89. (in Ukrainian)
- Datsii, N.V. (2010). Derzhavna instytutsiina struktura yak skladova ekolohichnoi polityky. [State institutional structure as a component of environmental policy] *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Derzhavne upravlinnia*, 2, 61-66. (in Ukrainian)
- Dunn, M. & Wenger, A (2020). Cyber security meets security politics: Complex technology, fragmented politics, and networked science. *Contemporary Security Policy*, 41(1), 5-32.
- Hadzhyieva, D.V. (2013). Poniattia, oznaky ta funktsii instytutu politychnoho tranzytu. [The concept, features and functions of the institution of political transit] *Aktualni problemy polityky*, 49, 187-193 (in Ukrainian)
- Hassan, O. (2015). Political security: from the 1990s to the Arab Spring. *Contemporary Politics*, 21(1), 86-99.
- Karpets, Yu.V. (2013) Instytut liderstva yak mekhanizm vplyvu v polityko-vladnykh vidnosynakh [The Institute of Leadership as a Mechanism of Influence in Political-Power Relations. *Aktualni problemy polityky*, 49, 149-159. (in Ukrainian).
- Mazur, O.H. (2013). Efektyvnist politychnoho rezhymu yak determinanta yoho instytutsionalnoi lehitymnosti [The effectiveness of the political regime as a determinant of its institutional legitimacy]. *Politolohichni zapysky*, 7. Retrieved August 18, 2021 from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_12 (in Ukrainian)
- Novakova, O.V. (2012). Instytutsionalni mezhi pryiniattia politychnykh rishen. [Institutional boundaries of political decision making]. *Politolohichni zapysky*, 5. Retrieved July 23, 2021 from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_5_9 (in Ukrainian).
- Popov, Ye.O. (2012). Kharakterystyka ta tendentsii rozvytku neuriadovykh instytutiv intelektualnoho zabezpechennia polityky v Ukraini [Characteristics and tendencies of development of non-governmental institutes of intellectual support of policy in Ukraine]. *Politolohichni zapysky*, 5. Retrieved August 20, 2021 from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_5_38 (in Ukrainian).